

משרד ראש הממשלה
אגף הביקורת הפנימית

דוח ביקורת

"ממשלה ירוקה"

19.5.2013

1. מבוא

הממשלה קיבלה ביום 31.12.2009 החלטה שעניינה "ממשלה ירוקה - ייעול התפעול של משרדי הממשלה" (החלטה מס' 1057).

החלטה זו של הממשלה (להלן - "ההחלטה") נועדה להעמיד את ממשלת ישראל ומשרדי הממשלה כדוגמא ומופת לתפקוד סביבתי, המשלב שיקולים של "קיימות"¹, במסגרת הפעילות השוטפת של הממשלה.

ההחלטה מבטאת מחויבות לשיפור מצב הסביבה בישראל באמצעות אימוץ דפוסי ניהול והתנהגות בהיבטים סביבתיים על ידי ציבור עובדי המדינה ובכלל זה, העומדים בראש משרדי הממשלה.

הממשלה קבעה בהחלטה יעדי מינימום המשותפים לכלל משרדי הממשלה. נקבע, כי ביצועי המשרדים בשנים 2008-2009 ישמשו מדד לקביעת נתוני הבסיס שהמשרד נדרש לחסוך ביחס אליהם, ולקביעת רמת הצריכה היחסית של המשרד לעומת הממוצע בכלל משרדי הממשלה.

ההחלטה הגדירה שורה של יעדים כמותיים ומדידים להתייעלות סביבתית. עוד קבעה הממשלה שבסוף כל שנה אזרחית, החל מתום שנת 2011, יבחן המשרד להגנת הסביבה את הצורך בעדכון היעדים ושיעורי הפחחה, ויעדכנם במידת הצורך. עדכון זה יתבצע על ידי הודעה שתופץ למשרדי הממשלה מאת המשרד להגנת הסביבה.

בהחלטת הממשלה נקבע, כי מבקר הפנים בכל משרד ממשרדי הממשלה יהא אחראי לעריכת ביקורת בנוגע ליישום החלטה זו של הממשלה, לרבות אמצעים שננקטו ונתוני ביצוע של שיעורי הפחחה שהושגו.

ביום 2.9.2012 התקבלה החלטת ממשלה מס' 5090 (להלן - "ההחלטה המעודכנת") שעדכנה את החלטת הממשלה מס' 1057 האמורה לעיל. ההחלטה המעודכנת קובעת יעדים חדשים לייעול התפעול של המשרדים וביניהם יעדי רכש ירוק מתוגברים למשרדי הממשלה, והעלאת יעד הפחחה בצריכת הדלק.

לדוח הביקורת ממשלה ירוקה לשנת 2012 של משרד ראש הממשלה המוגש להלן, נוסף פרק ייחודי ובו מוגשים נתוני נציבות שירות המדינה בנושא ממשלה ירוקה. השתלבות נש"מ בדוח "ממשלה ירוקה" עם משרד ראש הממשלה נובעת מהרצון שהביעה נש"מ ליטול חלק בפרויקט, מתוך הכרה בחשיבות השתתפותה של נש"מ כגוף ייחודי ממשלתי המנחה את כלל משרדי הממשלה. מיקומה הפיזי של נש"מ החולקת בניין עם משרד ראש הממשלה ומשתתפת בעלויות אחזקתו, היווה אף הוא גורם להשתלבות נש"מ בדוח זה.

¹ קיימות מוגדרת כהתנהלות שאינה מזהמת את הסביבה המקומית והגלובאלית, וחוסכת במשאבי טבע לטובת הדורות הבאים

2. החברה המייעצת למשרד

חברת הייעוץ BDO סיימה את עבודתה זה מכבר והמשרד פועל בנושא זה באופן עצמאי, ללא ליווי.

3. מינוי צוות משרדי ירוק

החלטת הממשלה חייבה את משרדי הממשלה למנות "צוות משרדי ירוק" (להלן - "הצוות המשרדי"), בראשות הסמנכ"ל הבכיר למינהל.

יוער, כי בהתאם להחלטה, התמנה במשרדנו ביום 27 בינואר 2010 צוות משרדי. בהיעדר סמנכ"ל למינהל בעת המינוי, מונה סגן חשב המשרד כממלא מקום יו"ר הצוות.

ביום 26.1.2011 עודכן כתב המינוי לצוות המשרדי, והסמנכ"ל הבכיר למינהל ומשאבי אנוש מונה ליו"ר הצוות.

על פי כתב המינוי, הצוות המשרדי מופקד, בין היתר, על ביצוע פעולות להתייעלות סביבתית והפחתה בצריכת משאבים בתחומי המים החשמל הנייר והדלק, בהתאם ליעדים שנקבעו, וכן על ביצוע פעולות נוספות אחרות להפיכת משרד ראש הממשלה למשרד ירוק.

4. נתיב הביקורת

הביקורת התקיימה בחודשים ינואר – אפריל 2013, לסירוגין.

הביקורת התמקדה בדוח זה בפעולות הרבות שנקט המשרד לצורך עמידתו בעתיד ביעדי ההתייעלות, לשם הובלת התהליך ליישום החלטת הממשלה. הביקורת הסתיימה בבדיקתה בפרוטוקולים משיבות הצוות המשרדי וכן בשני דוחות מחודש פברואר 2012 ומחודש מרץ 2012, מטעם החברה המייעצת דאז למשרד.

כמו כן, התקיימו מספר פגישות עם הצוות המשרדי.

יודגש, כי השוואת הנתונים בדוח זה המוצגת באחוזים, מתייחסת לשינוי בצריכת המשאבים במשרד בשנת 2012 לבין צריכת המשאבים הממוצעת בשנים 2008-2009 כנקבע בהחלטת הממשלה. למעט נתוני צריכת הדלק לרכבים, אשר לגביהם שנת הבסיס היא 2012, כנקבע בהחלטת הממשלה המעודכנת.

5. יעדי ההתייעלות

להלן פירוט יעדי ההתייעלות המעודכנים שנקבעו למשרד ראש הממשלה על ידי המשרד להגנת הסביבה, בכפוף להחלטות הממשלה.

מוצר בו נדרשת הפחתת הצריכה	שיעור ההפחתה הנדרש
נייר (סה"כ צריכה)	13%
חשמל (צריכה ממוצעת למ"ר)	2%
מים (סה"כ צריכה) ²	7%
בקבוקים (סה"כ צריכה)	11%
פחיות	לא נקבע יעד להפחתה כיוון שבשנות הבסיס המשרד לא רכש פחיות.
דלק לרכב (סולר ובנזין) - צריכה ממוצעת לרכב	2%
שילוב תחליף סביבתי	היעד הנדרש
נייר ממוחזר ³	50%
כוסות חד פעמיות עשויות מחומרים מתכלים (שיעור מתוך כלל צריכת הכוסות החד פעמיות במשרד)	25%

6. מדידת הנתונים (הערות שהתקבלו בעבר מחברת BDO)

א. חישוב צריכת המים והחשמל

בעקבות הקושי בהשגת נתונים מיחידות הקצה, החליט הצוות המשרדי להתמקד בארבעה דיוורים בלבד, שצריכתם הוגדרה על ידי המשרד כצריכה משמעותית: המעון הרשמי של ראש הממשלה, המשרד הראשי ושני דיוורי הגנזך: (רחוב הסדנא ומקור חיים).

² יעד ההתייעלות בצריכת המים נבחנו גם ביחס למספר העובדים ולא רק לפי סה"כ צריכה
³ שיעור צריכת נייר ממוחזר או אקולוגי יהיה 50% או יותר מכלל הנייר שצורך המשרד, ובלבד שלפחות 25% מהנייר הנצרך הינו נייר ממוחזר ובלבד שהדבר אינו פוגע ביעילות הרכש הממשלתי כפי שייבחן ויקבע על ידי החשב הכללי

ב. מורכבות חישוב צריכת הדלק לרכבים

למשרד נתוני צריכת דלק בש"ח ולא בליטרים. הצריכה בליטרים חושבה על סמך מחיר חשכ"ל לסולר ולבנזין.

7. ריכוז ממצאים

1. בהתאם להחלטת הממשלה, ביצועי המשרדים בשנים 2008-2009 אמורים לשמש מדד לקביעת נתוני הבסיס שהמשרד נדרש לחסוך ביחס אליהם, ולקביעת רמת הצריכה היחסית של המשרד לעומת הממוצע בכלל משרדי הממשלה.

החלטת הממשלה המעודכנת מסייגת את המדד לנתוני הבסיס וקובעת כי לעניין צריכת דלק לרכב, קביעת נתוני הבסיס ורמת הצריכה תיעשה תוך שימוש בנתוני צריכת הדלק לרכב של המשרדים בשנת 2012.

בעקבות הקושי שנוצר בקבלת נתונים מיחידות הקצה, החליט הצוות המשרדי להתמקד בקבלת הנתונים בארבעה דיוורים שצריכתם הוגדרה כצריכה משמעותית: המשרד הראשי, המעון הרשמי של ראש הממשלה ושני דיוורי הגנזך.

2. כנקבע בהחלטת הממשלה המעודכנת, על המשרד היה לרכוש נייר ממוחזר בשיעור של 50% מסך כלל צריכת הנייר במשרד.

לביקורת נמסר, כי החל משנת 2012 המשרד עבר לשימוש בנייר ממוחזר, למעט בארכיב המשרד. זאת לאור העובדה, כי הנייר הממוחזר מוציא שבבים אל תוך המכונות ובשל רגישות המכונות ומהירות עבודתן המכונות ניזוקות עד כדי הפסקת עבודתן.

יוער, כי הנושא נבדק מול משרדי ממשלה נוספים שנתקלו בבעיה דומה.

3. כנקבע בהחלטת הממשלה, על המשרד היה לרכוש כוסות חד פעמיות עשויות מחומרים מתכלים, בשיעור של כ- 25% מכלל הכוסות החד פעמיות הנרכשות במשרד.

לביקורת נמסר, כי עד סוף שנת 2013 בכוונת המשרד לרכוש את כל הכוסות החד פעמיות והסכו"ם החד פעמי מחומרים מתכלים.

4. הביקורת התמקדה בדוח זה בפעולות הרבות שנקט המשרד לצורך עמידתו בעתיד בשיעורי ההפחתה הנדרשים, לשם הובלת התהליך ליישום החלטת הממשלה, כפי שיפורט להלן:

א. צריכת מים

להלן פירוט נתוני צריכת המים לשנת 2012 בהשוואה לשנים קודמות:

צריכת מים	ממוצע 2008-2009	2010	2011	2012	שינוי ב- %
סה"כ הוצאה (מ ³)	112,500	214,100	156,190	219,509	40.5%

לביקורת נמסר, כי בעקבות הקושי שנוצר בקבלת נתונים מיחידות הקצה, החליט הצוות המשרדי להתמקד בקבלת הנתונים בארבעה דיורים שצריכתם הוגדרה כצריכה משמעותית: המשרד הראשי, המעון הרשמי של ראש הממשלה ושני דיורי הגנזך.

לביקורת נמסר כי במהלך שנת 2012 הוחלפו שעוני המים במשרד ראש הממשלה, לאור העובדה כי מוני השעונים הישנים היו איטיים ובלתי מדויקים. השעונים החדשים שהותקנו מאובזרים במונים מדויקים ומהירים.

הביקורת בדעה כי חלק משמעותי מהגידול בצריכת המים (40.5% בהשוואה לשנת 2011) מוסבר בכך, שנתוני הצריכה כפי שנרשמו במונים הישנים לא שיקפו את נתוני הצריכה בפועל.

אי לכך, סבורה הביקורת כי יש להתייחס לנתוני שנת 2012 כאל נתוני הבסיס לחישוב עמידה ביעדי ההפחתה בנושא צריכת המים במשרד.

בנוסף, הביקורת מציינת כי הגורם המרכזי המשפיע על הגידול בצריכת המים במשרד הראשי הינו ריבוי המבקרים במשרד. בהיעדר תיעוד למספר המבקרים במשרד, גורם זה לא נלקח בחשבון בחישוב נתוני צריכת המים הממוצעת לעובד.

במשרד נבחנות כיום מספר חלופות לחיסכון במים וחלקן נמצאות בשלבי ביצוע:

- **התקנת חסכמים**

במהלך שנת 2012 הותקנו חסכמים בכל מבני המשרד.

- **איסוף מי מזגנים לטובת השקית צמחיה**

המזגנים הקיימים במשרד הינם מדגם ישן ולכן לא ניתן לאסוף כרגע מי מזגנים לטובת השקית צמחים. לביקורת נמסר, כי קיימת תוכנית להחלפת המזגנים במשרד למזגנים חסכוניים הכוללים אגנית למאגר מים, אך הנושא מתנה באישור תקציבי.

• שימוש בצמחייה חסכונית במים

במהלך שנת 2012 החל שימוש בצמחייה חסכונית במים. ההשקיה מתבצעת באמצעות טפטפות. המשרד החליט כי הליך המעבר לצמחייה חסכונית במים ימשך בהדרגה.

ב. צריכת חשמל

להלן פירוט נתוני צריכת החשמל לשנת 2012 בהשוואה לשנים קודמות:

שינוי ב- %	2012	2011	2010	ממוצע 2008-2009	צריכת חשמל
-10.7%	6,391,480	6,005,866	7,674,866	7,163,900	סה"כ כמות (קוט"ש)
-9.5%	2,997,800	2,931,761	3,118,768	3,313,874	סה"כ הוצאה (בש"ח)

מנתוני הטבלה עולה, כי חלה ירידה משמעותית של כ- 10% בצריכת החשמל בשנת 2012 במשרד לעומת ממוצע שנות הבסיס.

יוער, כי נתוני צריכת החשמל מתייחסים רק לארבעה דיורים בלבד. עם זאת, את עיקר הירידה בצריכת החשמל ניתן לייחס למשרד הראשי ברחוב בקפלן 3.

מעיון בפרוטוקולים של הצוות הירוק עולה, כי במשרד נבחנות כיום מספר אפשרויות נוספות לחיסכון בחשמל, כפי שיפורט להלן:

• החלפת גופי תאורה בנורות חסכוניות בחשמל

בשנת 2012 הוחלפו רוב נורות החשמל במשרד לנורות חסכוניות מסוג 5T. עד סוף שנת 2013 תושלם החלפת הנורות במשרד ותוחלף תאורת החירום בתאורת LED.

• ביצוע מיפוי והתקנת חיישני נוכחות במזגנים ובתאורה

עד סוף שנת 2013 ישולב חיישן (גלאי נפח) בכל מזגן חדש שיותקן. עם זאת לא יותקנו חיישנים לתאורה היות והכיבוי מקצר את אורך החיים של הנורה.

• החלפת המזגנים הישנים במזגנים חסכוניים

בשנת 2013 יוחלפו המזגנים הישנים בכפוף לאישור תקציבי.

• **החלפת שעוני החשמל**

במהלך שנת 2012 הוחלפו כל שעוני החשמל במשרד בשעונים חדשים, באמצעותם ניתן לבצע מעקב אחר צריכת החשמל. בנוסף, הקפדה על תחזוקה (ניקוי לוחות החשמל) תמנע התחממות יתר ושריפות ותאפשר חיסכון עתידי בחשמל.

ג. צריכת נייר שאינו ממוחזר

להלן פירוט נתוני צריכת הנייר שאינו ממוחזר לשנת 2012 בהשוואה לשנים קודמות:

צריכת נייר	ממוצע 2008-2009	2010	2011	2012	שינוי ב- %
סה"כ צריכה	6,250,000	5,597,000	6,950,000	אין דיווח	אין דיווח
סה"כ הוצאה (סה)	194,000	145,827	209,117	אין דיווח	אין דיווח

לביקורת נמסר כי בעקבות המעבר המיחשובי ממערכת תמר למערכת מרכבה, נוצר חוסר ברצף הדיווח על רכישות ושימוש בנייר שאינו ממוחזר, ולכן לא ניתן להציג בטבלה את הנתונים החלקיים כפי שנמסרו לביקורת.

עוד נמסר לביקורת, כי מלאי הנייר שנותר מהשנה הקודמת משמש את המשרד בשנה זו, ללא מתן אפשרות לקיום מעקב אחר הכמויות הנצרכות.

לביקורת נמסר כי החל משנת 2012 המשרד עבר לשימוש בנייר ממוחזר. המשרד רכש בשנת 2012 נייר ממוחזר בעלות של כ- 20,000 ₪. בנוסף, רכש המשרד נייר שאינו ממוחזר לתפעול ארכיב המשרד, היות והנייר הממוחזר מוציא שבבים אל תוך המכונות ובשל רגישות המכונות ומהירות עבודתן, המכונות ניזוקות ויוצאות מכלל שימוש.

מעיון בפרוטוקולים של הצוות המשרדי עולה, כי במשרד נבחנות כיום מספר אפשרויות לחסכון בנייר שחלקן נמצאות בשלבי ביצוע, כמפורט להלן:

• **מעבר להדפסה דו צדדית**

הליך הגדרת המדפסות להדפסה דו צדדית החל בשנת 2012 ובוצע חלקית. נמסר לביקורת, כי בחודש מרס 2013 עבר המשרד להדפסה דו צדדית במרבית המדפסות הקיימות במשרד.

• **הטמעת השימוש בפקס למייל לקבלת ושליחת פקסים**

פעולה זו תפחית את עלויות הדיו והנייר.

- **מעבר למערכת נוכחות במרכבה ESS**

משמעות המעבר הוא חיסכון של כ- 4000 דפים בחודש, חיסכון בשימוש במדפסות וציוד מתכלה. המעבר למערכת החדשה נמצא בהליך מתקדם ויישם עד סוף שנת 2013.

- **נוספה הערה לכל מייל של המשרד בנוסח הבא:**

"נא לחשוב על הסביבה לפני הדפסת המייל".

- **רכישת בקרים והתקנתם על המדפסות המרכזיות**

פעולה זו תאפשר הדפסה באמצעות כרטיס עובד או קוד אישי. בהפעלת הבקרים, יתקבל תיעוד לגבי כמות ההדפסות לכל עובד, נתון הצפוי אף הוא לגרום להפחתה בכמות ההדפסות.

ד. כוסות חד פעמיות מחומרים שאינם מתכלים

כנקבע בהחלטת הממשלה, על המשרד היה לרכוש כוסות חד פעמיות עשויות מחומרים מתכלים, בשיעור של כ- 25% מכלל הכוסות החד פעמיות הנרכשות במשרד.

לביקורת נמסר, כי עד סוף שנת 2013 בכוונת המשרד לרכוש את כל הכוסות החד פעמיות והסכום החד פעמי מחומרים מתכלים.

ה. בקבוקים ופחיות שתייה

לא נמצא תיעוד לגבי צריכת בקבוקים או פחיות שתייה לשנת 2012, ועל כן לא ניתן לערוך השוואה לצורך קבלת מדד התייעלות.

להלן פירוט נתוני צריכת דלק (בנזין וסולר) לרכבים ממשלתיים לשנת 2011 ולשנת 2012
 יובהר, כי החלטת הממשלה המעודכנת קובעת את שנת 2012 כשנת הבסיס לחישוב עמידה
 בייעדי חסכון בדלק במשרדי הממשלה.

2012	2011	
191	194 ⁴	
807,518.69	647,725.68	צריכת דלק בליטרים
127,911.95	96,718.86	צריכת סולר בליטרים
802,763.9	665,077	סה"כ הוצאה – סולר (בש"ח)
4,936,321.25	4,333,355	סה"כ הוצאה דלק (בש"ח)
5,739,084.9	4,998,432	סה"כ הוצאה דלק וסולר (בש"ח)

נתוני המשרד לצריכת דלק (בנזין וסולר) מדווחים בש"ח בלבד (ולא בליטרים). לאור האמור
 צריכת הדלק בליטרים חושבה על סמך מחיר חש"ל לסולר ובנזין.

לביקורת נמסר כי במשרד נבחנות מספר הצעות לצמצום צריכת הדלק כמפורט להלן:

- התקנת מכשיר לחץ אויר ברכבים.
- הדרכות לנהיגה חסכונית בדלק לנהגים.
- ארגון הסעות משותפות לעובדים הנוסעים ליעדים זהים או יעדים סמוכים. המלצה זו עשויה להביא לצמצום צריכת הדלק, צמצום זיהום אויר וחסכון בעלויות.
- דימום מנועים ע"י נהגי שרים ובכירים, הממתינים ברכבם בעת קיום דיונים במשרד.

⁴ נתון מס' הרכבים לשנת 2011 שונה מהנתון שהוצג בדוח ממשלה ירוקה לשנת 2011. הנתון שהוצג בשנה הקודמת היה שגוי כתוצאה מטעות סופר.

ז. חומרים ופסולת

לביקורת נמסר, כי במשרד נבחנות כיום מספר הצעות לחיסכון בחומרים וצמצום הפסולת. חלקן כבר מיושמות, כפי שיפורט להלן:

1. מיחזור טונרים משומשים - בהתאם למכרז חשכ"ל מספר 14-2008, חברת "אפיק מוצרי הדפסה בע"מ" אחראית לאיסוף טונרים משומשים ממשרדי הממשלה.
יודגש, כי על פי תנאי המכרז, כל משרד יהא זכאי לקבל 5 ש"ח בגין כל טונר שיועבר למיחזור.
יובהר, כי המלצה זו מבוצעת כיום.
2. רכישת טונרים מחודשים - מנתוני המשרד להגנת הסביבה עולה כי רכישת טונר מחודש זולה משמעותית מרכישת טונר חדש.
3. איסוף נורות פלורוסנטיות ומחזורן ברמת חובב - מבוצע כיום.
4. רכישת סוללות נטענות - המלצה זאת מבוצעת כיום בחלקה.
5. העברת סוללות להטמנה מוסדרת - המלצה זאת מבוצעת כיום.
6. הקמת מתקן לאיסוף ומחזור פסולת אלקטרונית ביתית - המלצה זאת מבוצעת כיום.

ח. פעולות מחלקת ההדרכה

הביקורת העלתה כי בשנת 2012 לא התקיימו פעולות הדרכה בנושא ממשלה ירוקה. לביקורת נמסר כי מחלקת ההדרכה שוקדת על הנושא ובמהלך השנה הקרובה מתוכננים מספר ימי עיון בנושא ממשלה ירוקה.

ט. רכש משרדי ירוק

החלטת הממשלה המעודכנת קבעה כי על כל משרד ממשלתי לוודא כי שיעור הוצאה השנתי המוצא באמצעות מכרזים ירוקים⁵, (מתוך כלל הוצאותיו השנתיות על רכש משרדי) יהיה כמפורט להלן:

- א. בשנת 2013 - 5%
- ב. עד לסוף שנת 2016 - 12%
- ג. עד לסוף שנת 2020 - 20%

בפרוטוקול הצוות המשרדי מיום 31.1.2013 הוחלט כי ועדות המכרזים וועדות ענ"א יפרסמו מכרזים הכוללים דרישה לשימוש במוצרים ירוקים. יו"ר הוועדה, הסמנכ"ל הבכיר למינהל ומשאבי אנוש, יפרסם הנחייה בנושא.

⁵ מכרז ירוק- ע"פ הגדרת החשב הכללי הוא מכרז המתבסס על דפי מוצר ייעודיים הלוקחים בחשבון גם היבטי ייצור מקומי, בעל היבטים סביבתיים משופרים אשר יוכנו במשרד להגנת הסביבה.

8. מסקנות והמלצות

1. מנתוני דוח זה עולה, כי המשרד מיישם את החלטת הממשלה בנושא ממשלה ירוקה, ונערך להפעלת תכנית ההתייעלות כחלק משגרת העבודה של המשרד לשנים הבאות.
2. הצוות המשרדי התכנס מספר פעמים בשנים 2012-2013 ודן ביישום תוכנית ממשלה ירוקה. הביקורת ממליצה למשרד להמשיך במעקב רציף ובאיסוף נתונים, על מנת לאפשר קבלת תמונה מדויקת לדיווחים בעתיד.
3. מנתוני הדוח עולה, כי חלה ירידה משמעותית של כ-10% בצריכת החשמל בשנת 2012 במשרד לעומת ממוצע שנות הבסיס.
4. לביקורת נמסר כי במהלך שנת 2012 הוחלפו שעוני המים במשרד ראש הממשלה, לאור העובדה כי מוני השעונים הישנים היו איטיים ובלתי מדויקים. השעונים החדשים שהותקנו מאובזרים במונים מדויקים ומהירים.
- הביקורת בדעה כי חלק משמעותי מהגידול בצריכת המים (40.5% לעומת שנת 2011), מוסבר בכך שנתוני הצריכה כפי שנרשמו במונים הישנים לא שיקפו את נתוני הצריכה בפועל. אי לכך, סבורה הביקורת כי יש להתייחס לנתוני שנת 2012 כאל נתוני הבסיס לחישוב עמידה ביעדי ההפחתה בנושא צריכת המים במשרד.
5. הביקורת מציינת, כי גורם משמעותי המשפיע על הגידול בצריכת המים במשרד הראשי הינו ריבוי המבקרים במשרד.
לפיכך, ממליצה הביקורת לתעד את מספר המבקרים במשרד ומועדי ביקוריהם.
נתונים אלה יסייעו לבחינה יחסית של צריכת המשאבים במשרד בתחומי המים, החשמל, בקבוקים ועוד.
6. לא נמצא תיעוד לגבי צריכת כוסות חד פעמיות לשנת 2012 מחומרים שאינם מתכלים, ועל כן לא ניתן לערוך השוואת נתונים במספר שנים לקבלת מדדי התייעלות.
- לביקורת נמסר, כי עד סוף שנת 2013 בכוונת המשרד לרכוש את כל הכוסות החד פעמיות והסכו"ם החד פעמי מחומרים מתכלים.
7. לא נמצא תיעוד לגבי צריכת בקבוקים או פחיות שתייה לשנת 2012, ועל כן לא ניתן לערוך השוואה לצורך קבלת מדדי התייעלות.
8. הביקורת שבה וממליצה להנהלת המשרד לפרסם הנחייה ברורה ומחייבת, בהתייחס לתיעוד צריכת המשאבים במשרד והעלויות הכספיות הנובעות מכך. זאת, על מנת לאפשר בעתיד קבלת נתונים משרדיים לעניין קביעת העמידה ביעדי התייעלות שהמשרד נדרש להם, כמתחייב מהחלטת הממשלה, ותיעוד התועלת הנובעת מכך.
9. יש לפעול להעלאת מודעות העובדים לנושא הירוק במסגרת ההדרכות הניתנות במשרד על ידי מחלקת ההדרכה: קורסי הכשרה והעשרה, סיורים ירוקים והשתלמויות בנושא נהיגה נכונה וחסכון בדלק.
10. יש להמשיך ולפעול ליישום המלצות הצוות המשרדי, כדי לעמוד בכל היעדים שנקבעו ולקדם עמידה גם ביעדים שטרם הושגו.

